

□ □ BOEKBESPREKING. □ □

ARTHUR VAN SCHENDEL, *De Mensch van Nazareth*, Amst., W, Versluys, 1916.

De groote verdienste van Arthur van Schendel voor onze litteratuur is, dat hij in een tijd, toen, onder invloed der revolutie van 1880 — revolutie immers voornamelijk tegen het duf conventionele, rhetorisch-ongevoelde, het cliché in proza en poëzie — bijna al wat schreef in Nederland streefde naar zuiverheid en persoonlijkheid van expressie in het enkel-woord, met meer of minder verwaarloozing van volzin en pericde, den moed en de originaliteit had, in zeker opzicht volte face te maken, en tot den welverzorgden volzin, de afgeronde periode terug te keeren. Hoe zoet en rustig deed dat aan, na de stormen die geheerscht hadden tien jaren lang. Als olie op de golven! Want Van Schendels volzin was toch ook niet meer die van vóór 1880, een naar oude modellen schoolsch en gevoelloos gevormde, of naar wetten van loutere redeneering stug opgebouwde — Potgieter en Huet, Multatuli en mevrouw Bosboom hier vooral niet te na gesproken! — doch een volzin die van de tachtigers en in Frankrijk had geleerd, wat persoonlijkheid, durf en distinctie, maar vooral wat rythme en welluidendheid in de litteratuur beteekenen, een volzin waarin de scherpe hoekigheid der logica nergens gevoeld werd, maar die scheen voort te golven, te kabbelen soms, kalm zich vleiend, over de natuurlijke en toch zoo mysterieuse wendingen van een zuiver zich ontwikkelend sentiment. Onbestemdheid en onduidelijkheid, opoffering van het klaar-preciese aan het zoet welluidende der expressie, al te slangige soepelheid, gemis van hoeken en kanten die houvast bieden, ziedaar de verwijten die men, niet geheel ten onrechte, den prozaïst Van Schendel al dadelijk hoorde

maken. Maar dat zijn schrijfwijze ten uiterste bekoorlijk was, bijwijlen betooverend van elegantie en bijkans bedwelmend balsamiek, dat een virtuose, ja haast pervers-volleerde bekwaamheid in het rangschikken der woorden, het hanteeren der rhytmen, zijn pen bestuurde, niemand die waagde het te ontkenen. Er was een nieuwe meester in de schrijfkunst opgestaan. Zonder eenig nieuw gevormd woord deed hij met de taal wat hij wou. En hoe rustig en eenvoudig, als naar de regelen van alle tijden tezamen gesteld, zijn volzinnen en perioden ook leken te zijn, de toon die er uit op klonk was een nerveus moderne, een gansch eigene, een splinternieuwe. Lees een halve bladzijde, waar dan ook in Van Schendel's boekjes, en ge zult erkennen dat zij door niemand anders nòch voor nòch na '80 zou kunnen geschreven zijn. Het is niet bepaald voor ieder weggelegd, zich zoo markant persoonlijk te kunnen uiten in toch zoo oude, welbekende klanken. Ziedaar de triomf van den toon! Zeker — maar men moet tevens wel een zeer bijzondere persoonlijkheid zijn om in zoo'n bijzonder persoonlijk toon te kunnen schrijven.

Het heeft mij dikwijls verwonderd Arthur van Schendel in één adem te hooren noemen met Adriaan van Oordt. Beiden zouden zij n.l. bedoeld hebben den historischen roman in eere te herstellen, samen zouden zij de voorgangers zijn van een neo-romantische beweging in onze letteren. Hoe heeft men zich toch zóó kunnen vergissen! Noch in Van Schendel, noch in Van Oordt is méér romantiek dan in één der hoofdmannen van '80, in Gorter of Van Looy b.v.! Van Oordt, ofschoon hij historische romans schreef, zou men evengoed een dichterlijk gestemd realist als een romanticus kunnen noemen; en Van Schendel heeft nóóit historische romans geschreven; al zijn verhalen